

Ապիտակ մարմարեայ քարերով ձևացուցած պարտէզներ, լճեր, զանազան տեսարաններ ու հնարագէտ խաղեր. ներքին որմունքը շինուած է գոյնզգոյն նորահնար աղիւսով մը. ասոնց վրայ աւելցնելու է դաշտային գեղեցիկ տեսարաններն և որմնց վրայ եղած նկարներն, որոնց ճոխութեանը վրայ, ձեր Տէրութիւնը, չկրնար որոշ գաղափար մը առնել:

Լւրաքանչիւր մեհեան, չեմ գիտեր ինչպէս բացատրեմ, ամբարանոց մը կրնայ ըսուիլ անգին նիւթերու. այս կռատուններս լի են մետաքսեղէն գործուածքներով՝ որոնց հիւսուածքին բարակութեանն ու աղնուութեանը չափ չկայ. ասոնք բոլորն ալ Լւրոպա պիտի անցընենք:

Լայց ցաւալին այն է որ բոլոր այս աննկարագրելի շքեղութիւնը երեսի վրայ թողուած է խել մը ատենէ՝ ի վեր, և յայտնի կը տեսնուի որ ներկայ կառավարութիւնն ասոնց վրայ ամենեւին հոգ չէ տարած, որով և փոշոյն ու ժամանակին ծախիչ ժանիքներէն մեծապէս փնասուած են:

Լուստան մը մէջ, որ գրեթէ պալատէն մէկ ու կէս փարսախ հեռու է, ուրիշ շատ փառաւոր կառքերու հետ երկու անգղիացի շքեղ կառքեր ալ կային, զորոնք՝ որտ Սաքարգնի դեսպանն ընծայ տարեր էր կայսեր. ասոնք ալ նմանապէս անխնամ ու երեսի վրայ թողուած էին, և կարծեմ թէ քանի որ ընծայուած են, որ քառասուն տարիէն աւելի է, փոշի մը վրաներնէն վերցուած չէ:

Որ մէկ բանը նկարագրեմ. եթէ ուզենամ անցողաբար գլխաւոր տեսածներս նշանակել՝ մեծադիր հատոր մը կ'ըլլար. բայց ամենէն աւելի մեծ ցաւս այն է որ լուսանկար¹ գործի մը չունէի հետս որ անով գէթ գլխաւոր տեսարաններն առնելով, վեհափառ Լայսեր ներկայացընէի ան ամէն բաները, որ խօսքով ու գրութեամբ բացատրելը անկարելի են: —

1 Գշ. Photographe.

Լոնք են ահաւասիկ նոյն նամակին հետաքրքրական մասունքը՝ որուն մնացած կտորները զանց կ'ընենք, աննշան ու զօրաց այլ և այլ տեղափոխութեանց ցամաք տեղեկութիւններ ըլլալուն պատճառաւ:

Թե ի՞նչպէս վնասակար քան է տրւայոց հետ գէշ վարուիլը:

Երկին ախորժով կը հրատարակենք այս յօդուածը, եթէ պատմութեան խրատական մասին համար, և եթէ թարգմանչին տասնամեայ հասակին և ուսումնասէր ջանիցն արդարացի խրախոյս մը աւելցընելու դիտմամբ, որ ծնողաց փոյթն ու ակնկալութիւնը պարապ չհանելով ջանացեր է զիրենք ուրախացընել: —

Լան անանկ հայրեր որ իրենց տղոց հետ ան կերպով կը վարուին, որ հոգերնին ալ չէ անոնցմէ ատելի ըլլալ, բաւական է որ տղաք իրենցմէ վախնան. չեն գիտեր որ միայն ընտանութեամբ և մտերմութեամբ հետեւնին վարուելով, կրնան իրենք զիրենք սիրելի ընել տալ անոնց ու անոնցմէ հնազանդութիւն պահանջել. և ուր սէր և ընտանութիւն չկայ, հարկաւ անկէ առաջ կու գայ չարասրտութիւն, կեղծաւորութիւն, ինքզինքը պարտրկել, ստութիւն, աներեսութիւն և նաև բարուց ապականութիւն: Ո՞վ սիրով կը կենայ ան մարդուն հետ ուսկից որ կը վախնայ: Լայս պատճառաւ աւելի կ'ախորժին տղայք որ և իցէ մարդու հետ կենակցիլ, թէ և մոլի ու ցած մարդ ըլլայ, քան թէ հօրերնուն հետ. ասով ստէպ սրտերնին ու մտքերնին ծառայի մը կը բանան, մինչդեռ հազար բանալիներով գոց կը պահեն իրենց հօրը աչքին առջև: Լայս օրերս հանդիպեցաւ ահաւասիկ աս դէպքս որ հիմա պիտի պատմեմ:

Վոդոցի մը մէջ մարդ մը կը բնակէր որ վեց տղոց տէր է, չորսը մանչ՝ երկուքը աղջիկ, որոնց և ոչ անուշ բառ մը

ըսած ունի աչքերնին բացած վայրկենէն մինչև աս օրս, որ բաւական մեծցած են: Ա՛յտ ընթուինները վար կախած, ծուռ աչքով ու կատղած շան մը պէս կը նայի. կը տըռտըռայ կը մըռմըռայ կը յանդիմանէ միշտ, ու ինչ որ ընեն բանի մը չհաւնիր ու գոհ չըլլար: Այբ տեսնէ որ կը ինտանձ կը բարկանայ, թէ որ լուռ ու տխուր կենան նոյն պէս կը պոռայ կը կանչէ. վերջապէս ոչ երբէք գոհ կ'ըլլայ: Վրանի մը օր առաջ տեսնելով որ միատեղ ժողուած իրարու հետ կը խօսէին, կասկածի գնաց որ իր վրայ գէշ կը խօսին. ուստի խստիւ արգիլեց որ մէյմ՝ ալ բնաւ չխօսին, և սաստիկ պատիժ սպառնացաւ, թէ որ մէկը համարձակի բերանը բանալու: Խեղճ երիտասարդները դողդղալով համր դարձան, ոչ թէ քանի մը ժամայլ օրեր. վասն զի լրտես ծառայ մը ունէին որ շարունակ չորս կողմերնին կը պըտըտէր, որ իր տիրոջը հաճոյ ըլլալու համար՝ անկէ աւելի գէշ էր: Ա՛յրջապէս լուռ կենալու համբերութիւննին հատնելով, սկսան մէջերնին նշաններով լեզու մը հնարել, և այս կերպով մեղմալընէլ իրենց ցաւը: Այս այս բանիս մէջ այնչափ առաջ գնացին, որ իրենց զուարճութիւն մը դարձաւ ասիկայ. կը զարմանային որ աչքի, գլխի և ձեռաց հազար ու մէկ նշաններ՝ բառերու տեղ իրենց կը ծառայէին. անանկ որ աւելի կը սիրէին աս նշաններով խօսիլ քան թէ բուն լեզուով: Բայց անզգամ ծառան ուղեւով հաճոյ գործ մը ընել տիրոջը, իմացուց անոր ամէն բան, ըսելով թէ մէյմէկ կապիկ ու բու դարձեր են, և թէ չարութեամբ հօրերնուն չհնազանդելու աս կերպը գտեր են: Բայս բանիս հայրերնին սաստիկ բարկացաւ, անհնազանդութիւն սեպելով այս ըրածնին, որ ըստ ինքեան նեղը մտած կ'ընէին, ու սաստիկ խօսքերով, սպառնալիքներով և ինչուան

պատիժ տալով, ըսաւ որ իրենցմէ հնազանդութիւն կը պահանջէր, և թէ անկէ վերջը չէ թէ միայն չէր ուզէր որ խօսէին՝ հապա ոչ նշան մը ընէին և ոչ ուրիշ բան: Այլած մնացին խեղճ տղաքը, ինչպէս որ ամէն մարդ կրնայ երևակայել, և քիչ մնաց որ կէս մեռած դիմացը կ'իյնային. սակայն հանդերձ այսու գլխով նշան մը ըրին, կէս մը այո՛ կէս մը ոչ նշանակել ուղեւով, տարակուսելով մը թէ արդեօք աս ալ արգիլուած է թէ չէ, ու խոստացան հնազանդիլ: Վրիջ մը ետքը կերակուրի ժամանակը հասնելով, ամէնքն ալ սեղանի նստան, ու հազիւ թէ դգալը ձեռքերնին առին, առանց բան մը ուտելու արձանի պէս պաղած մնացին. ան ատեն մէջերնէն մէկը մէկալնոնց երեսը նայեցաւ. ետքը աչուրները հօրը վրայ տնկելով, չսկսաւ լալ, որուն հետեւեցան մէկալնոնք ալ չկարենալով ինքզինքնին բռնել: Առան աս բանիս բերանը բացած ըսաւ. Ա՛յլէկ հնազանդութիւն. և կ'ուզէր խօսքը առաջ տանիլ, բայց չեմ գիտեր ինչ յուզմունքէ ամէնքն ալ շարժելով վեր ցատկեցին, ու ինչ ընէնին չգիտնալով յարձակեցան ծառային վրայ, ու մանք զարնելով, ումանք խածնելով ու պոռալով, անանկ ըրին որ քիչ մնաց կը սպաննէին, թէ որ հայրերնին չազատէր ձեռքերնէն: Բայս տեսարանէս հօրերնուն սիրտը շարժելով, վաճառեց ծառան, առաւ գրկեց ու սպառնալ տղաքը, մխիթարեց զիրենք, լացաւ հետերնին, և անկէ ետքը իրեն բնութիւնը փոխեց: Բոլոր այս եղածը իրեն հրամանովը կը գրեմ ու կը հրատարակեմ, յուսալով որ ուրիշներուն ալ կրնայ օգտակար ըլլալ:

ԿՈՇԾԻ

Թարգմանեաց
ՍՈՖԻ ՎԻՉԵՆ ՀՕԼԱՍ